

Carnibus dumtaxat vescitur crudis, in siluis mures sebetatur. Vix mansuescit Mas. Ferri odoris atque ingrati est ipse liquor, & eo plus praesertim, cum propius usulo naribus subijciatur.

Quid Cardanus & Scaliger sentiant.

Cardani verba de Zibetho.

Scaligeri opinio.

Ex qua determinata corporis parte Zibethi eximatur.

Matthioli opinio.

Que refutatur.

Cardani opinio.

Fabius Columna li-rem hanc dirimit.

Fabij Columnae epistola de Zibetho ad Aurorem.

Nec Cardanus hic nobis, & strenuus eiusdem Antagonista Scaliger indisti abibunt: Et Cardanus quidem lib. 10. Subtilitat. ait: Zibethicum animal ab Hispania mitti, dentibus armatum ac ferum esse, nunquam mitescere, pilo simili ut in Taxo animali. In huius tam masculi quam femellae genitalibus folliculum genitum esse, ex quo semen argenteo cochleari excipitur, adeo odoris fragrantis, ut vel grana tria pondus librarum plurimum cuiusque arboris vincant. Scaliger verò Exercit. 2 1 1. Liqueorem hunc odoratum Smigma facie, minimè semen, sed strigmentum esse, nec ex loculis genitalibus exactum docet. Nec verum, quod nunquam mitescat, & quòd patriam habeat Hispaniam, cum India potius sit; sed nescio an Cardanus voluerit hoc in Hispania nasci, cum dicat Hispaniam illud nobis transmittere (sive Lusitaniam) quòd verum est.

Verum propius hic accedendum, & non tam ipsum animal, sed pars illa corporis certa, ex qua tam fragrantis excrementum odoris elicitur, indaganda. *Matthiolus, Gignitur*, inquit, *in exteriori testiculorum vtriculo cuiusdam animalis Felis, qui veteribus adificiorum ruinis oberrat, non absimilis. Est autem Zibethum tanquam sudor inter huiusmodi animalis testiculos concretescens, calide humidaque facultatis. Quae si vera sunt, ex solo masculino hic liquor odoratus colligitur, solent enim mares testiculos extra pendulos, feminæ intra reconditos habent, tam in brutis omnibus, quæ mihi videre contigit; quam in humana specie. Colligitur enim Zibethum in parte exteriori & ex Matthioli scripto, in Vtriculis testiculorum. Veruntamen in feminis aequè atque maribus succum illum reperi, non est ut quis dubitet. An igitur ex genitalibus loculis eruitur, ut Cardanus habet, & est semen potius, quam quiddam aliud? Atqui hoc Scaliger improbat.*

Hanc litem (ut spero) facile *D. Fabius Columna Lynceus*, sedulus maximè rerum naturalium perscrutator diremerit, qui non modò in Iuris scientia plurimum pollet, sed in Mathesi, Optica præcipuè, ac Plantarum Animaliumque cognitione, Neapoli nunc ab omnibus, ceu oraculum consulitur. Hic, vbi me operam quandam Mexicanorum explicationi Animalium dare rescivit; vtrò, ut Instituti nostri Lyncei fert consuetudo, iuuandi me occasione arripuit, & quæ in Zibethico animali ipse oculis vlrpauerat, ea omnia hoc verborum tenore ad me perscripsit.

Quamprimùm Vir clarissime, & communium studiorum Collega, ab Illustrissimo & Excellentissimo nostro Principe *Cesario* certior fui factus, te operi huic egregio insudare, & symbolam quoque tuam Mexicano isti libro conferre, gaudius non parum fui, opellâ meâ licet exiguâ, tam commoda oblata occasione, te iuuari posse. Et cum in Zibethico iam commentando te animali occupatum intellexissem, accessi statim hic Neapoli *D. Bernardinum de Corduba*, virum, ut antiqua Nobilitate clarum; ita Musis amœnioribus, & Naturalium studijs rerum addisissimum, qui ob id plurimas tam bestias exoticas, quam res Indicas alias adseruat. Hic licet lecto affixus, ac Poëgræ molestijs distentus hæretet, ea tamen, (quæ viri est erga omnes benig-
gnitas)

gnitas animi) alacritate & promptitudine subito famulis iussit, ut tam masculum quam femellam Zibethicam, viua animalia afferrent, & me inspiciente illum, odoriferum lentorem detergerent, ut ego nimirum rem totam oculis aspicerem & ipsam ad te veritatem perscriberem.

Primò itaque allatus fuit masculus: qui, quâprimùm in cubiculo, in quo eramus, varios caniculos, Cercopithecum, prægradem & ruberrimū pissitacū, aliaque animalia conspexit, fremere quàm maximè, & fetas pelli dorso spine infixas eleuare cepit, quæ minimè erectæ quidè apparent, præterquâ in cauda, nisi animal iracundiâ percitum illas commoueat sustollatque, quæ caudâ versus magis magisque vbertate ac lōgitudine crescūt, & in quiete etiâ manifestè apparent elatè.

Affirmabat mihi diuersorum hæc animalia morū existere, quòd aliqua nempe cicurarentur, alia dominicè; hæc videlicet, quæ non iuuenula, sed grandiore iam ætate caperentur domiq. custodirentur. Et femina quidem, quam humeris impositâ ac mansuetissimâ famulus inferebat, iunior omnino ipsi donata fuerat.

Color varius est, plerunq. tamen cinereus subnigricantibus distinctus virgis, quamuis in femina albidior erat ad flauum tendens, & pluribus maioribus nigriusculis Cati Pardi maculis notatus. Effigies ad Canum quàm Felium, aut potius Vulpium figuram accedit; quòd rostrum non harum ritu obrūsum, sed illorum formâ oblongum habeat. Aures ipsi sunt paruæ ac rotundiusculæ; pilus qualis in *Mele* siue *Taxo*, sed nec mollis, nec asper admodum. Corpus porcinum ferme apparet, & à dorso ad imum ventrem palmaris diameter est; pedes potius parui quàm magni, breues quàm alti, & à Cane altitudine superantur. Corporis proportio torius quasi Mustelæ, quæ Martes dicitur, respondet. Et cum cruribus valde sit breuibus, nec vnguibus multum valeat, argumentari licet nec velocem ad modum, nec rapacem multum bestiam esse, quamuis morsu facilè irruat.

Cum odoriferum liquorem illum ex masculino detrahere pararent, ex famulis vnus lorum seu catenulam, qua ligabatur, trahebat. Posteriores alius pedes tenebat. Tertius testiculos siue vtriculos potius reuoluebat, qui medij inter anū ac pudendum prominent, tã in mare quàm in femina. In mare tamen duplò grandiores apparent. Hi vtriculi interna sui parte, vbi pili curri hærent, capacem fatis cauitatem obtinent, in quam ingressus patet exiguus & cartilagineus. In hac cauitate scaturiginem suâ liquor ille Zibethicus, consistentiè prorsus melleæ, sumit. Hic extrahitur immisso auriscalpij maioris simili instrumēto, quòd per cauitatē quaquaersum sapiusculè reuoluitur. Hoc vbi in vno atque altero folliculo seu vtriculo (duo enim in quolibet animali Zibethico prostant) præstitisset, & liquorem illum extraxisset, gossipio vtriusq. pilos abstergebat. Ac vbi sexies forsân cochleari illo paruo vtrumq. vtriculo emundasset, tantum fermè Zibethi collegit, quantum auellanae nucis cortici implendo satis esset. Addebat idem *D. de Corduba*, æstate liquidior, quàm hieme succum colligi; ita vt in caloribus illis, singulis binis diebus semiuncia corraderetur: hiberno verò tempore vix semel in septimana succum illum, nec tantam eius quantitatem acquiri. Ex femina postea minus Zibethi educebat, quæ nullatenus repugnabat, cicur scilicet facta, cum has tamè dētibus se defendere pararet, fremensq. voce obtusa aliquoties morsum in famulum vel in aera iaciens, *Chrach* sonitum exprimebat eo modo, quo

Masculi Zibethici descriptio.

Mansuescit vbi iunior res capitatur.

Color animalis.

Figura.

Pilus.

Pedes.

Modus colligendi Zibethum.

Vtriculo-ru in quibus hic succus later delineatio.

Æstate plus quam hieme colligitur.

Minus liquoris ex femina educitur.

Dentes po-
tius Cani-
ni quam
Felini.

Vitius.

Fœmina
caput cras-
sius habet.

Retro si-
ue aucta
cocum.

Nisi colligatur, per-
ditur hic
liquor.

Dubia que
dam exa-
minantur.

Solutio.

Fœmine nō
habent pro-
minentes
testes.

Vtriculo-
rum situs
tam in fœ-
minis quā
maribus.

do, quo homo viscosam pituitam excreatu difficili è gutture & vi expellere so-
let. Dentes horum animalium ad Canum omnino dentes formā accedūt, & pro-
priè illi Canini dicti duo, tam supra quā infra satis manifestè exseruntur. Car-
nibus, pulmentis, varijsq. horarijs fructibus vescuntur. Et hæc ambo quidē sua
similiter diaria, vt ipsi famuli Dōmus, carnes nimirū & obsonia, accipiebāt. In
Hispania piscibus vesci illa assebant: inde maiorē succi prouentū fieri. Hæc au-
tem, quippe illi haud assueta cibo, à piscibus abhorrebant. Matchioli figura, siue
animalis huius Icō in *Edit. Valgrif. An. 1581*, melior est, quā Gesneriana. In hoc
tamē erratū est, quod pedes nimis explicati pingūtū & rostrū nimis acutū. Fœ-
mina corpus caputq. crassiora habet quam masculina: quoque latiora obtinet.

Sub dictis vtriculis, folliculis, siue testiculis (nam alij testiculi haud apparēt)
maris Genitale sitū est, qui illud retrō emittit, nec superuenit in coitu fœminam,
cū huic inequitare non valeat, quod veretrum nempe suum antrorsum sub
ventre ex porrigere nō possit. Fœmina fissuram siue vuluā suam sub dictis folli-
culis collocatam habet, quibus immediatē adhærescit, ita vt cōeant hæc ani-
malia posterioribus intis, *Bombicum* more.

Nisi suo & solito tempore liquor hic euacuetur, cauearum, quibus inclusa de-
tinentur, lignis sese affricant, & illis odoriferum hunc succum illinunt, qui faci-
lè euanescere & deperdi solet.

Hæc *D. Fabius Columna*: cui ob exactā ac fidelē planè animalis huius descriptio-
nem non parū etiā posteritas debet. Sed nō omni nos scrupulo idēo liberati su-
mus. Quid enim illa sibi verba volunt, cū ait *ex folliculis illis, vtriculis siue testiculis*
Zibethi eximi? Habebūt ne igitur fœminę quoq. extra prominētes Didymos, vt ali-
quis forte inde cōiiceret, quod prius nos audacter negabamus. Ex fœminis enim
nō minus atq. ex maribus odoramentum hoc corrāditur. Sic ego aliquantisper
in hoc hæsitauī dubio, & interea (donec à *D. Columna nostro* xē accuratius per alium

Nuntiū intelligerē) *F. Gregoriū* adij. vt pote qui sæpe sapius huiusmodi animalia
viderit & obseruauerit. Hic igitur mares solos foras eductos & cōspicuos testes,
intus conclusos fœminas gestare & ipsæcum sensit. Decipi autem omnes affir-
mabat, qui prominentias illas in fœmina ambas intrā vuluā & anum sitas, testi-
culos esse sibi persuaderēt. Hos enim tumores, solos esse illos folliculos & vtricu-
los a Natura eo loci fabricatos, in quibus Zibethū paulatim colligitur, & inde
euacuatur. Et cū duo sint (vt graphicè hos Doctōs. *Columna* noster descripsit)
imponere facillè possent etiā valde gnaris, & Naturæ studiorum non inexpertis,
vt testiculos esse ad credēdum adducerentur. Qua ratione tamen è testiculis, qui
sunt compacta corpuscula, nec cauitatē vlla prædita, strigimentum siue sudorem
illum, vt vocant, quisquam eliciet? Et quōniā idem vtriculi in eadē regione, vbi
maris testiculi hærent, positi vidētur, illosq. veluti inuestiunt & cooperiunt, hiq.
fieri posset, vt crederēt aliqui testes esse. Ac propterea *Columna* scripsit, vtriculos
siue marsupiola hæc, in quibus succus hic latet, in maribus duplo esse maiora,
quā in fœminis, quod, vt ego cōiicio, præter hæc vascula, etiā ipsi ad sint testiculi,
qui molem augent. Et hoc est, nisi fallor, quod *Alexātri Benedicti* superius lau-
datis verbis diximus, *Odoramentum hoc colligi in fœmina intra genitale & aluum, in*
mare vero intra genitale membrum & testes. Non autem ex testibus, sed propè hos.

CPD 40

Alteri

Alteri, nec minori ferè dubio satisfaciendum hic restat. Ex *F. Gregorij de*
Bolinar descriptione scilicet, Zibethicum succum non tam ex his vtriculis
elici, quā sub alis & inguinibus bestię huius colligi assertum fuit: cuius rei
nominati Scriptores nequaquam meminerunt. Non est leuis planè mo-
menti hæc obiectio. Attamen audiendus imprimis ipse *F. Gregorius*, qui
sæpius hæc, quæ de modo colligendi Zibethi scripsit, suis oculis vsurpauit.
Veridicum etiam adducere testem possum, *Ioannem Leonem* in nona Africa
sue parte, qui his verbis *F. Gregorio* probè patrocinauit: *Zibethi Feles natu-
ra siluatica sunt, æque in Æthiopia siluis reperiuntur. Mercatores Catulos saltem
comparant: quos lacte fursure ac carne nutriendos in caueis alunt: excrementum ve-
rō bis vel ter singulis diebus excipiunt, quod quidem animalculi sudor est: nam vir-
gula crebris ictibus percussum frequenter per caueam agitatur, donec erumpat sudor,
quem sub coxis, brachijs, collo & cauda excipiunt: quod quidem excrementum vulgō
Zibethum dicitur.*

Non est mirum, inquam, si Zibethicæ Feles, quæ tamen malè sic appel-
lantur, in Æthiopia caueis inclusa, verberibus agitata, in dictis locis sub alis
nempe, inguinibus &c. sudorem hunc odoriferum exprimant, cū idipsum
in siluis magis, vbi sua sponte & libertate donata hinc inde discursant, fa-
cere soleant. Et cū sit nemo, qui molesto eas excremento illo & dubio pro-
cul, acrimoniā prædito, ob idque partes, quibus infidet, vellicante ac titillan-
te, liberet; vicinis se arborum ramis truncisque applicent affricentque,
necessè profus habeant. Nam & ex *Fabij Columnæ* relatione percepimus, hic
in Italia hiberno tempore parum, plurimum verò æstiuo Zibethi colligi, quod
argumento nobis sit, necessario natiuis ac calidissimis hæc animalia regionibus,
vberrimo hoc liquore excrementitio, locisque corporis varijs abundare.

Iam, in quam Animalium specie sit reponenda hæc bestia, disquirendum.
Felem & Catum Zibethicum plerique appellāt. Pellis etiam, tum suo hirtiore pilo,
tum maculis nigricantibus ad Pantherarum, nō Americanarum quidem pulcher-
rimarum, sed Africanarum pellem accedit: Pantheram autem ad Feles perti-
nere, prius docui. Verum dentium figura ac numerus planè reclamationat, qui
Vulpium, Canum ac Luporum potius est. Hoc me docuit *Franciscus Leo*
Illustrissimi ac Reuerendissimi *Odoardi Cardinalis Farnesij* à Cura supellecti-
lis rarioris, apud quem & pellem integram huius animalis vidi. Solebat
autem ipse Cardinalis, prout est inter ceteras Heroici animi dotes rerum
Naturalium studiosissimus, marem & fœminam Zibethicam domi suæ te-
nere: vbi terue fœmina peperit, & tres ac quatuor adeo Catulos ali-
quantisper lacte suo aluit: breuis tamen vitæ sobolem ac caducā. Solebant
item hæc animalia cibari modò carnibus, modò ouis: quorum quadragin-
ta singulis diebus vtrique simul præbebantur. Pellis, quæ fœminæ detracta
supererat, palmos longa erat quatuor, maculis distincta pluribus nigris, cui cau-
da adiungebatur & ipsa palmari fermè longitudine. Totius pilus corporis horri-
dior multò erat, quam in *Cato Pardo*: & tam colore quā duritiē suā Luporum,
aut *Melis* pilos æmulabatur. In dorsi spina quoque, manifestissima illa adhuc fe-
tarum surrectio (quæ tamen longè manifestior est in viuente & iracundia per-
citur.

Aliud da-
bium pro-
ponitur, an
alibi quam
in his vtri-
culis repe-
riatur.

Responso
pro *F. Gre-
gorio*, ex
*Ioanne Leo-
ne Africa-
no*.

Cur affri-
cent se ar-
borū trun-
cis hæc ani-
malia.

In qua an-
imalis spe-
cie sint col-
locanda.

Ad Canes
potius quā
Feles perti-
nent.

Illustriss.
Card. *Far-
nesius* ma-
rē ac fœ-
minā in pa-
latio suo
aluit.

Pellis mor-
tuo anima-
li detracta
describitur.

cito animali) conspicitur. Eiusmodi animal viuum, sed Farnesiano hoc multo minus, in ceteris simillimum ante annos hos viginti in circo Agonali hic mihi quoque visum, ex quo subinde Zibethum eximebatur.

Cum Matthiolus in Dioscoride commentando arrepta leui *Musci* arborei occasione, ad *Muscum* siue *Moschum* odoratissimas illas deliciarum potius illecebras, quam medicamentum se cōferat explicandum, atque ab hoc ad Zibethum & Ambarum transeat: non mihi à quoquam vitio verti debere existimo, si post Zibethicum animal, ad moschiferam etiam descendam, ac de *Ambaro* demum aliquid dicam. Idque eo facio libentius & audacter magis, quod videam Antiquis *Moschum* incognitum, Græcis inquam, illis proceribus nostris: ab Arabibus dubiè tractatum: à Iunioribus litibus implicitum ac controuersum adeò redditum, vt quid de hoc æquus Lector censere debeat, cum ignaris illis penitus ignoret. Nitar autem hac ego in re; more meo solito, fauorè & autoritate *F. Gregorij de Boluvar* amici mei, oculatis cuius experimentis in Moschi confectione fidem derogare, nefas duxerim.

Occasio de Moscho Zibetho & Ambaro à Matthioli exépio desumpta.

Moschi tractatio controuersis plena.

MOSCHVM.

Inter antiquiores, qui de *Moscho* dilucidius scripserit, reperio nomen præter *Serapionem*, non illum inquam, Empiricorum patrem, de quo *Cornelius Celsus* in proæmio suo: *Serapion*, inquit, primus omnium nihil hanc rationalem disciplinam pertinere ad medicinam professus, in usu & experimentis eam posuit. Verum illum, qui ex Dioscoride, Galeno, Paulo Ægineta & Arabibus plerisque, & ipsamet Mauritanæ scholæ non ignobilis scriptor, septem de simplicibus medicamentis libros congeffit. Inutilem prorsus laborem sumptero, si quæ ipse lib. 3. cap. 41. longa satis serie de moscho pertexit, concepta nunc verba referam. Summa igitur rerum capita innuere libet.

Descriptio Moschi ex Serapione.

Gazellas itaque vocat animalia illa ex Caprearum genere, quæ moschum pretiosissimum odoris genus ex vmbilici vomica quotannis expromant, in conterminis Tumbasciæ ac Senitarum plagis. Gazellas hæc alijs Capreis omnino facit similes, dentibus caninis solummodo, quod palmi nimirum longitudine *verrium* modo emineant, exceptis. Vomica folliculum, in quo nempe hæc sanies reconditur, à Venatoribus sagittis aut misilibus decuti (malunt hic legere aliqui ipsas potius Gazellas misilibus decuti) aut Capreas laqueis capi, suspendi folliculos, vt teter ille factor, qui saniei inest, primum in ære exhalet, & suavis moschi odor puri illi concilietur: nam & arborum fructus acerbos & maleolentes maturitate dulces & suauolentes reddi. Alio accidere modo posse insinuat, vt vomica sua sponte in animali maturefeat, lancinante illud humore noxio deinde titillatum, cotibus ac faxis se affricare, vomicam aperire, maturum humorem puris instar, illa effundere: vlcus dein cicatrice obduci, denuò sanguinis impetum eo ruere, nouum apostema fieri, rumpi, resarciri, & sic moschum nullo artificio colligi. Ab indigenis effusum hac ratione moschum accipi, & in vetriculis earundem captarum ferarum afferuari.

Que Ruellius habet.

Ioannes Ruellius lib. 1. cap. 27. de Nat. stirp. de Moscho plurima habet, & horum quædam ex *Aetio* descripta laudat, quæ apud hunc tamen authorem non comparent, sed Simeonis Sethi esse potius videntur. Quod Moschus nimirum omnis in vmbi-

vmbilico cuiusdam animalis gignatur Capreæ similis, vnico cornu armati; cum bicornem tamen hoc fecerit Serapio aliarum more Caprearum. Et quod huic bestia vmbilicus intumescat eo tempore, quo in Venerem ruit, quo faeculento se liberet sanguine ac sanie, in terram crebrò se voluendo, quæ purulenta materies iucundum cum tempore odorem acquirat. Matthiolus præter ipsissima Serapionis & Simeonis Sethi ex Ruellio descripta verba nihil aliud noui affert.

Vlyses Aldrouandus copiosus magis est lib. 1. de Quadrupedibus Bisulcis cap. 9. & 20. qui videri poterit, ne & nos, quod in alijs reprehendimus, transcribere pleraque videamur. Tamen non dedecet, vbi dediscendum nobis est, veterum recentiorumque errores, totidem ipsorum verbis censere, & medelam si fieri potest, adferre. Et vt semel dicam, totus est in hoc, vt animal id quod moschum præbet, ex Caprearum specie esse constituat. Hoc ex *Cardano* quoque & *Scaligero* deducit, quorum is *Mediolani* hoc animal mortuum Capreolo simile se vidisse scriptis reliquit: hic verò Exercit. aduersus Cardanum 21. simile Gazelæ animal moschum gignens depingit in *Regno Pegu*, cuius inferiore mandibula æquè dentes vtrinque singuli exerantur. Sub eius ventre sanguinis collectionem in tumorem, apostema vocatum, fieri. Nolo hic addere, quæ de collectione huius sanguinis ac saniei, vt sibi persuadet, odoriferi enarrat. Et Exercit. 203. part. 3. sibi hoc animal Capreoli facie *Mesane* visum esse, ea planè formâ, qua Arabes, Serapio & Anicenna describunt, affirmat. Ibidem tamen à suis didicisse affinis, qui in Syria fuerant, memorat Gazelam penitus esse figurâ Capreæ, non autem Capreoli. Cum hi earum in Syria multos greges viderint. *Vbi vides*, inquit, *Cardane scribendi periculum, quando fides nostra ex aliorum sæpenumero pendeat mendacijs.*

Braſauolus quoque testatur fuisse, qui Ferrariz Duci *Alfonso* Gazelam vendere voluerint, moschum in ventre gerentem. Verum de dentibus aliqua apud varios authores se offert controuersia, quam hic enodare inconueniens esse iudico, cum de ipso animali nondum quid certi constet. Poterit & *Bellonius* legi lib. 2. obseruat. cap. 51. Ne memorem hic *Albertum Magnum*, *Isidorum*, *Alexandrinum*, *Benedictum* & alios non paucos, qui Serapioni subscribunt. Recentissimum quoque adiungam testem *Franciscum Calceolarium* Iunioem Veronensem, qui à Patre, quam optimam rerum naturalium creuit hereditatem, non ampliore modo reddidit, sed ante annū demum elegantibus tam Iconibus, quam Latinis descriptionibus publici iuris fecit. Hic itaque primus solusq. quod equidem sciã, moschiferi illius animalis imaginè in es incitã nobis delineauit libro illo, quem *Musci Calceolariani* Titulo insigniuit. Hoc animal anno MDCXXI. Venetias aduectum, indeque Veronam transuectum, vt effigies exprimi posset, nunc vnicum in tota Italia, sed mortuum vt puto, exstat. Hoc Capreoli figuram staturamque satis æmulatur, duobus præditum corniculis erectis, nec ramosis, Capreoli figurâ huic animalis tribuunt. vt apparet, dentibus etiam duobus Caninis superioris maxillæ oblongis, & infra maxillam inferiorem recuruè inflexis. Ceterum qui pili, quibus horum color, ibi non explicatur.

Disputat eo loci *Calceolarius* aduersus *Catelanum* primarium *Monspeliensium* Phar-

Lis inter
Calceolarium
& Capreolanum.

Capra Calceolarium
deciditur.

Pharmacopœum, quod hic *Scaligerum* increpet dicentem Moschi animal Capreolum esse, cum Capra sit potius, vt *Bellonius* testem laudat. Hic *Calceolarium* minimè *Scaligerum* erroris damnari, sed *Catelanum* negligentia infulari debuisse potius censet, qui vel oscitanter, vel non omnia illa, quæ *Scaliger* de Gazella habet, legerit: cum disertè *Capram* esse profiteatur id animal, quandoquidem dicat hoc à suis affinibus, qui in Syria fuerant, inaudisse. Verum cum ego hunc *Scaligeri* locum probè examinasset, in ea ipsam potius sententia hæsisse comperi, Capreolum esse, non Capram; licet hoc ipsi affines persuadere conati fuerint. Subiungit enim, sæpè scripta nostra eorum fide, qui historias singulares nobis enarrant, suffulta de mendacijs periclitari: cum paulo scilicet, antea dixisset se animal hoc *Capreoli* facie vidisse, & reuera *Capreolum* esse. Et cum ipse etiam *Calceolarium* Moschiferam illam bestiam suam, *Capreoli* effigie nobis depingat, & cum vna esse debeat veritas, quam *Scaliger* profiteatur cum Arabibus, quibus illa bestia nota est, erit ex mente *Scaligeri* *Capreolus* potius, quam *Capra*; quicquid affines ipsius eum docere demum voluerint, quorum dictis videlicet minus credere, quam oculis suis debuit. Vide mi lector, quantum ego nunc pro hoc animali depugnem, vt ex *Capreolorum* genere illud esse demonstrarem, vt vel in tui gratiam bonam eorum partem, quæ ad me perscribit *Ioannes Terrentius* meus, ex meditullio *Regni Chinesis*, vbi modò commemoratur hic referre & tibi minimè inuidere velim, cum inter alia naturalia auditu iucunda ac rariora de *Moschifero animali* mentionem quoque iniiciat. Sunt autem hæc eius ipsissima verba.

Excellentissime D. Faber. Pax Christi.

Epistola
Ioannis Terrentii
ad
auctorem
ex China
scripta in
qua de plurimis
naturalibus agitur.

Heri 21. Aprilis anni 1622. accepi primam ab E. V. epistolam bene longam, scriptam anno 1620. Mense Ianuario, quæ me non parum exhilarauit, tam quod prægnans esset multis optimis nouis, quam etiam quod diu desiderata fuerit. Integrum biennium hæsit in itinere, quod hisce temporibus tam turbulentis mirum videri minimè debet. Vnus enim annus abit antequam *Goam* deferatur, alter annus antequam *Amacium*, & ad interiora Regni ad nos perferatur, & difficultas *Amacao* ad me non minor, quam *Roma Goam*, ob difficultates itinerum, ac magnam distantiam. Nunc ad epistolam paucis tantum respondeo, forsitan pluribus alia vice responsurus. Accepi heri literas ex *Mamilia*, *Maluca*, *Goa* de varijs rebus, quas mihi curauit deferri. Amicus meus *Mozanha* Italus, qui *Goa* moratur, scripsit in *Arabiam* ad quendam *Regulum*, qui illi transmisit tres arbores *Tburis*, illarum duæ succreuerunt *Goa*. Ramus mihi mittitur, quem nondum accepi. *Mirrbam* scribit ex *Ethiopia* haberi, nec in *Arabia* inueniri. Ex *Magor* expecto *Costum* verum, & *Asam fetidam*. Miserunt nuper mihi *Acorum* verum pro *Costo*, legentes in mea epistola *Pacho*, ita *Magores* vocant *Acorum* pro *Pucho*, ita vocatur *Costus*. Animal illud pigerrimum *Maluce* inuenitur, picturam expecto. *Sandali* albi & citrini flores & fructum habui ex Insula *Solor*. Lignum *Aloes* expecto ex *Cochinchina*. *Rha* nascitur in meo horto, sed nondum floruit, putabam initio *Beram* esse.

Cam-

Campboræ folia iam alias mihi, fructum & florem expecto anno sequenti. *Zedoaria*, *Zurumber* inueniuntur in *India*, sunt similes *Gingiberi*. Flos *Gingiberis* nondum comparuit, vix inuenitur, puto esse congenerem *Acoro* vero. *Cubebe* in *Iaua* tantum crescit, nondum vidi. *Benzoin* expecto ex *Borneo*. *Galanga* nascitur copiosè in *Macao*, & in *India*, folia similia vt & tota plantæ magnitudo *Cannacoro*, sed flos ferè similis *Digitali*, remanet fructus rotundus, ruber, magnitudine *Moscate*, intus trifariam diuisus, vt in *Asphodelis*, semen sapore *Cardamomi*. Iconem vnã habeo, nec est qui depingat iam, mihi enim non vacat cum vix habeam tempus scribendi hanc epistolam. *Animal*, in quo nascitur *Moschus*, est ex *Ceruorum* genere, vel *Capreolorum*, sed in remotissimis locis. Vidi picturam in libris impressam, est similis *Dorcadi*, sed sine cornibus. *Fabam Ægyptiam* quotidie edimus ætuo tempore, est congener *Nymphææ*, cui flos omnino similis, fructus autem planè *Fabam* refert, & optimè quadrat descriptio *Theophrasti*, forte iam accepit delineationem in alia mea epistola. Est quoddam genus februum hic, planè nobis inauditum, valde lentum, in quo moriuntur, qui aliquid edunt, dant illis pauxillum aquæ, in qua orizæ quid decoctum est, est instar Aquæ hordei, sustentant per octo, imò quatuordecim dies, nec quicquam aliud gustant, & sic euadunt. Sit E. V. paucis his contenta, donec mihi plura nascantur. Ex *Hiatim* prope magnam urbem *Suschen*. 22. Aprilis Anno 1622. Hanc vnica epistolam iam scribo in Europam.

Arabibus tamen, & horum omnibus asseclis intrepidè vnus ex iunioribus Medicis opponit se *Amatus Lusitanus*, quem virum bonum nescio qua ratione fabularum conditore plures indigent. Hic itaque, vt *Vlysses Aldrouandus* ex *Fuchio* ipsum adducit, *Moschiferum* animal *Capreoli* minimè, sed *Leporis* formam facit, quod viuum adhuc virgis casum necetur, & exenteratum contundatur, caro optimè pista in globos redigatur, pelle occisi animalis obuoluitur, & vesicarum illa forma (nos vtriculos appellamus) ad nos feratur. Idem *Aldrouandus Albertum Magnum* quoque & *Isidorum* carnem totius animalis, præter apostema, quod odoriferum magis & præstantius carne creditur, odore optimo præditam concedere affirmat.

Sed quoniam plurimum hætenus fidei F. Gregorio nostro tribuimus, qui *Orientis* & *Occidentis Solis* regna perlustrauit, & lineam *Æquinoctialem* septies incolumis nauigando transiuit, rerumque naturalium curiosus non minus indagator, quam indefessus verbi *DEI* buccinator fuit: æquum proflus existimaui, si & huius de *Moscho* veram sententiam, vt quæ nostram facile dirimere litem possit, huc adducerem, quam *Hispanico* ipse idiomate hunc in sensum mihi communicauit.

Vt illas, inquit, iam diuersorum, qui de *Moscho* (*Hispani* vocant *Almisqu*) scripserunt, opiniones omnes recensere superfedeam, hæc certè conficiendi *Moschi* verissima est *Historia*, quam oculis meis vt vidi, ita sæpè experientia confirmata fuit.

Quod in certis nimirum *Regni Chinesis* Prouincijs, quales sunt *Xantien* & *Quinzay*, aliæque, animalcula quædam reperiantur, quæ in siluestribus locis, vbi *Cuniculorum* modo terram suffodiunt, generantur. Magnitudine & forma

Amatus Lusitanus opponit se prædictis auctoribus.

F. Gregorius veridica moschi describit.

Forma moschiferi animalculi.

sua mediocrem Canem ex paruorum illo genere æquant. Colore sunt pardo, vt Hispani dicunt, siue ex obscuro rubro, ac cinereo mixto, aliqua tamen albis nigrisque maculis signantur: pilos raros, dilutos ac duriusculos habent. Pedes ipsi sunt largi, vnguibus canis instar armati, sed longioribus acutioribusque, quibus facillè sibi speluncas in terra fabricant. Rostrum oblongum, Caninum, dentibus probè munitum. Aures habent curtas & rotundiusculas, oculos paruos & minimè alacres, similes illis, qui mori vicini sunt. Non quidem multum agilia, sed vtra admodum sunt, vbi abscondendi sub terra necessitas illa vrget. His artibus autem ab illis, qui moschi mercaturam exercent, hæc animalia capiuntur: circumdant loca, in quibus dimorari eadem norunt, vel igne, vel retibus ac canibus, atque in subterranea loca profugere compellunt, quæ postea subfodiendo, vel alia industria extrahunt, in tanto sapius numero, vt ad trecenta etiam capiuntur. Hæc subito iugulant, sanguinem, qui in ipsis maxime abundat, in vase aliquo mundo (*Porcellanam* vocant) colligentes. Tanta autem, quod mirum est, sanguinis copia in quouis horum animalculo inuenitur, vt sæpenumero, quando extractus fuit ac concreuit, videatur totius reliqui corporis molem superare.

Modus capiendi illa.

Modus parandi moschi pretio foris.

Post hæc pelles ipsis abstrahunt, exenterant, & ab omni illuue intestina emundant. Quamuis aliqui, vt maiorem moschi quantitatem nanciscantur, impura cum puris relinquunt. Qui verò priore modo procedunt, cum sanguine meliorem & teneriorem armorum ac coxarum musculosam carnem, cor ac hepar simul in lapideo mortario vnã in massam contundunt, ex qua folliculos, siue ex pelle horum, siue aliorum animalium paratos inferciunt, loco vmbroso suspendunt, siccantque. Et vbi iam semiaridi fuerint, sub terra defodiunt, ibi nempe, vbi quotidie vrina proijcitur. Post tres inde quatuorue dies rediunt, omninoque in vmbra exiccari permittunt. Et hic est præstantissimus moschus, qui pro Rege ac Principibus saltem conficitur.

Modus conficiendi minus nobis moschum.

Sed ille, qui communiter circumfertur moschus, crassiore Minerua elaboratur. Contunditur enim totum simul animal cum omnibus suis partibus, visceribus, intestinis, & pellis quoque portione, donec ad massam tenerissimam redigatur, ex qua vtriculi illi ex eiusdem animalis pelle confecti implentur, & intestini aliqua parte obuoluuntur, paulisper siccantur, loco vbi vrina effunditur, sub terra per paucos dies reconduntur, & denuo in vmbra suspensi exiccantur.

Odoris in moscho deperiti recuperatio.

Differentia inter primum & secundum moschum.

Et sic quoque, si quis vesiculas illas moschi plenas, quæ ob temporis diuturnitatem odorem perdidisse videntur, haberet, has linteolo prius obuolutas eo loco sepeliat, quo ab hominibus vrina reddi solet, post quatuor aut quinque dies refodiat, vento, non Soli exponat, redibit pristina odoris præstantia. Atque hæc veridica confectio moschi est Historia, cum aliæ omnes fabulose mihi videantur. Velim & hoc scribi, maximam inter primum ac secundum moschum esse differentiam, cum tanta prioris ex sanguine ac carnibus cum Corde & Hepate confecti sit odoris præstantia atque fragrantia, vt vnica drachma plus virium habeat, quam vnica tota alterius. Quare prior ille Regni Chimentis Proceribus tantum cedit; posterior extra regnum per varias regiones à mercatoribus

ribus distrahitur, & maximè loco gratiæ habendum, si ex primo quis à Chinesibus aliquid extorquere valeat.

Narrant aliqui de nescio quo alio animali, quod eodem in Regno Chinæ, ac nouo quoque Mexico inueniatur, figura *Mustela* altius longiusque paulò, quam sit *Sciurus*, testiculis oneratum adeo enormibus, vt suspensos minimè gerere, sed terram contingentes trahere cogatur, quique æquali cum toto reliquo corpore sint pôdere, quibus oppressum, cum à Canibus agitur & euadere non potest, ipsomet dentibus illud mordicus detruicare & liberrimè postea aufugere. Hos vero à Venatoribus colligi ac contundi testiculos, qui optimum ipsis Moschum præbeant. Hoc ego, cum nunquam viderim, nec quicquam propterea de eo certi affirmatiue asserere possum.

Alij animal aliud moschiferum describunt.

Ex huius testiculis moschum confici dicunt.

Alij non desunt, qui animal quoddam ex Ceruorum genere prædicant, ex quo folliculi illi moscho pleni auferantur, quod pro mera similiter fabula habeo. Atque sic denuo primam moschi, quam attuli historiam, confirmo, quippe quam oculi mei, quibus credere possum, conspexerunt. Hucusque F. Gregorius noster.

Alij aliud esse credit ex Ceruorum genere.

Hæc F. Gregorius dicitur.

Atque dum huic opusculo meo ita inuigilarem, nonnunquam me visum venit Rochus Ezechiel Bauthschner. Hic decennium integrum in Hispania exegit, qui ex milite quem in Africa egit, Medicus effectus, Salamanticæ Hispaniarum illis Athenis non contemnenda Galenicæ doctrinæ fundamenta iecit, & Arte, quam Marte clarere maluit. Hunc ego percontatus sum, quid de Moscho sibi apud Africanos & Lusitanos innotuisset, Qui cum ea mihi respondisset, quæ cum F. Gregorij historia valde conueniunt, hic adscribere illa non grauabor.

Animalcula illa, inquit, ex quibus Lusitani suum conficiunt moschum, ego ipse in certis Lusitaniæ locis desertis, quæ peragraui, non semel tantum vidi, quæ paulo sunt maiora, quam illa, de quibus supra F. Gregorius historiam suam pertexuit. Figura sua non Cani tamen, sed Feli sunt persimilia. Habitat in locis saxosis plerumque ac siluosis, vbi Oleastri præsertim & Quercus consistæ viuunt, quæ glandes ferunt dulciores castaneis nostris, quæ ob id ab incolis magni æstimantur, diligenter colliguntur, ac vicinioribus amicis dono mittuntur. His se animalia ea libenter sustentant, & vbi necessitas premit, in iisdem arboribus etiam se abscondunt, quibus laquei ac pedicæ ex filo æneo parantur, & cuniculorum modo illaqueata capiuntur. Horum sanguinem Venatores extrahunt, carnes separant & loco perslabili, vbi nec Sol, nec humiditas dominantur, resiccant.

Animalia ex quibus Lusitani Moschum ferunt, Felibus sunt similia.

Aues deinde capiunt quasdam, ab ipsis Aquilas vocatas, Aquilæ tamen minimè sunt, sed Accipitribus nostris forma similes quidem, mole verò duplo maiores. Harum itidem carnes ac sanguinem reponunt siccantque, & ad Aprilis mensẽ vsque referunt; quo tempore viret, vigetque maximè herba, quædam, ab Incolis *Pico di Grulla* dicta, hanc quoque tunc demerunt. Est autem planta hæc tam fragrantis moschati odoris, vt cerò affirmare possim, me longinquis locis eandem crescentem olfecisse, euulsisse non raro, & pro mea recreatione in itinere mecum detulisse; Ab hac planta odorifero plena humore deter-

Auium quædam caro & sanguis ad moschum adhibetur.

